

Til: Fakultetsstyret

Fra: Dekanen

Sakstype: D-sak

Møtesaksnr.:

Møtenr.

Møtedato:

Notatdato: 21.10.2016

Arkivsaksnr.:

Saksbehandler: Rasmus Gelting Andresen

Faglige prioriteringer III

Sakssammendrag

Fakultetet har i senere tid gjennomført to relativt omfattende prosesser med egne faglige prioriteringer. En i 2007-2009 (I) og en i 2013 (II). (Se vedlegg 1). Disse prioriteringsprosessene har vært initiert av Universitetsstyret for å realisere ambisjonen i UiOs strategiske plan UiO:2020 om å tydeliggjøre UiO som et sterkt internasjonalt forskningsuniversitet. Sterke miljøer, kvalitet og internasjonal profil skal prioriteres i hele organisasjonen.

De faglige prioriteringene som ble vedtatt i 2013 har fått tildelt midler t.o.m. 2018. Vedtak om eventuelle nye faglige prioriteringer bør fattes allerede i løpet av 2017, slik at tildelinger og eventuelle tilsetninger får budsjettmessig virkning f.o.m. januar 2019.

Fakultetsstyret bes derfor allerede nå i 2016 om å diskutere hvordan en ny prosess for faglige prioriteringer (FP) ved Det humanistiske fakultet skal innrettes. Første fase av Fakultetsstyrets behandling av FP vil være en diskusjon i dagens møte omkring hva som er fakultetets største utfordringer og hvilke av disse FP skal bidra til å gjøre noe med. Neste fase vil være en diskusjon om prinsippene og metodene som skal legges til grunn for å komme fram til et vedtak om FP.

Innledning

Fakultetets faglige prioriteringsprosesser har utgangspunkt i UiOs strategiske plan. Den nye runden med faglige prioriteringer vil også ta utgangspunkt i strategisk plan og våre lokale utfordringer, men den må i tillegg være en tydelig respons på den nasjonale og internasjonale konteksten for høyere utdanning og forskning.

Det foregår flere store prosesser innen høyere utdanning og forskning i Norge som berører fakultetet direkte og som vil prege oss i årene som kommer og kreve en tydelig respons fra oss.

Den nasjonale humanioraevalueringen i regi av NFR, Humeval, kommer våren 2017. Det kommer en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning, også våren 2017. Ikke minst vil

stortingsmeldingen om humaniora, som kommer i mars 2017, gi rammer og retning for vår virksomhet.

Den internasjonale og nasjonale forskningspolitikken er opptatt av å løse de store samfunnsutfordringene, Grand Challenges, og våre bidrag måles gjennom impact. Det er økt konkurranse om studenter, ansatte og forskningsmidler både nasjonalt og internasjonalt. Strategiske allianser blir viktige for å posisjonere oss i dette landskapet. UiOs strategiske plan er klar på at tydeligere prioriteringer skal styrke kvaliteten som skal gjøre oss i stand til å møte den økte konkurransen og ha impact.

Omverdenens forventninger til humanioras samfunnsbidrag blir stadig tydeligere. Vi skal levere kunnskap og undervisning av høy kvalitet og HF skal fortsatt være et breddefakultet. En ny prosess for faglig prioritering blir viktig for å kunne svare på alle disse utfordringene.

Økonomisk handlingsrom

Universitetsstyret vedtok i juni 2016 rammer for fakultetene for 2017. Dette vedtaket ga HF reduserte rammer for 2017 og de påfølgende år. Rammekuttene besto av to komponenter, flate kutt og reduserte satser på enkelte resultatelementer. De flate kuttene besto igjen av flere komponenter, effektiviseringskutt fra departementet - som ventelig vil trappes videre opp - samt universitetsinterne kutt. Alle disse kuttene er varige og vil redusere HFs økonomiske handlingsrom i årene fremover. Det ble også foretatt en omdisponering av 60 millioner kroner av HFs akkumulerte mindreforbruk.

Summen av disse endringene vil føre til at det på sikt må justeres noe i instituttenes planer for nedbygging av mindreforbruket. I tillegg vil universitetets fordelingsmodell endres i tråd med KDs endrede finansieringsmodell for sektoren. Det vil også her være en dreining som vil kunne være til HFs ugunst. Dette kuttet ble det redegjort for i diskusjonsnotatet om rammene i FS 16. september.

Etter universitetsstyrets vedtak har HFs langtidsprognose endret seg vesentlig. Denne viser nå et akkumulert mindreforbruk i 2020 på ca. 28 millioner kroner.

SAB4-komiteens innstilling¹ har understreket viktigheten av at det settes av midler til strategisk styring på de ulike nivåene. Midlene til faglige prioriterte områder har vært et slikt strategisk grep for fakultetsstyret på HF.

I faglige prioriteringer II ble det avsatt drøye 100 millioner kroner til styrking av de prioriterte miljøene. I samme periode fikk fakultetet en varig rammeøkning på 15 millioner i året samt en generell styrking på fem millioner. I tillegg til dette fikk fakultetet en omstillingspakke på 16 millioner over fem år. Disse midlene er i stor grad blitt benyttet til FP II, (se vedlegg II for tabell med oversikt over hvordan disse midlene er fordelt og benyttet).

¹ Se rapporten fra SAB-gruppe 4: En organisasjons- og beslutningsstruktur som understøtter UiOs strategiske mål: <http://www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/prosjekter/strategic-advisory-board/dokumenter/rapport-fra-gruppe-4-norsk.pdf> og behandlingen i universitetsstyret 20. juni 2016: <http://www.uio.no/om/organisasjon/styret/moter/2016/4/>

Til nå har miljøene brukt 58 prosent av de midlene de har fått til disposisjon i perioden. Ettersom størsteparten av disse midlene er knyttet opp mot tilsetninger i vitenskapelige stillinger, har dette også bidratt til HF's akkumulerte mindreforbruk.

En ny prosess for faglig prioriteringer vil kreve et økonomisk handlingsrom. Før prosessen og tiltakene kan kostnadsberegnes, er det imidlertid nødvendig at fakultetsstyret danner seg en oppfatning om hva som skal prioriteres og hvordan denne prioriteringen skal foretas. Dernest vil styret kunne diskutere hvordan dette handlingsrommet skal skapes.

Hva skal faglige prioriteringer brukes til?

Faglige prioriteringer III var tema for et heldagsseminar med alle ledergruppene ved HF 5. september. Det var ulike meninger om hvordan en prioriteringsprosess skal gjennomføres, hva som eventuelt skal måles og hvordan. Det var derimot stor enighet om at utdanningsaktiviteten må med på lik linje med forskning, i motsetning til hva som var tilfellet i 2013. Det som likevel oppsummerer alle innspillene og diskusjonene best, er spørsmålet om hva som skal være formålet med faglige prioriteringer.

Hva skal være målet med faglige prioriteringer? Hva vil vi oppnå med en ny prosess for faglige prioriteringer? Hvilke utfordringer vil vi at FP skal gjøre noe med?

Midlene knyttet til faglige prioriteringer utgjorde i 2015 bare fire prosent av fakultetets basisbudsjett. Selv om den strategiske potten er relativt liten, er den et viktig virkemiddel for fakultetsstyret for å signalisere prioriteringer.

Utfordringer

Styret er opptatt av hvordan rammekutt og omdisponeringer påvirker fakultetets økonomiske situasjon i et langtidsperspektiv. I tillegg er styret bekymret for fakultetets mindreforbruk og om det tas nødvendige grep for å møte fakultetets utfordringer. Fakultetsstyret etterlyste i møte den 16. september en tydeligere prioriteringsprosess, der fakultetet viser hva vi ønsker å styrke og hvilke virkemidler vi vil ta i bruk, sett i lys av utfordringene vi har.

Årsplanen som også behandles i dette møtet fokuserer på en rekke utfordringer det er viktig å løse. En faglig prioriteringsprosess vil fokusere på den eller de viktigste utfordringene. Resultatet av en slik prosess kan f.eks. være styrking eller skjerming av de sterkeste områdene eller en satsing på områder som har et stort potensial. Det økonomiske handlingsrommet er begrenset. Jo flere områder og tiltak som inkluderes i faglige prioriteringer, jo færre ressurser vil kunne knyttes til hvert enkelt virkemiddel eller hvert enkelt fag, etc. Effekten av faglige prioriteringer vil dermed bli redusert.

Et vedtak om faglige prioriteringer for Det humanistiske fakultet f.o.m. 2019 kan være et overbygg for flere ulike tiltak og virkemidler, men FP kan ikke besvare alle utfordringer eller oppfylle alle fakultetets ambisjoner.

Ikke alle utfordringer er like viktige eller komplekse. Vi har her valgt ut fem utfordringer som det er bred enighet om at er områder av virksomheten med forbedringsbehov og -muligheter.

Utfordringene vi her beskriver vil også finnes igjen i Strategisk plan 2020 for Det humanistiske fakultet, som ble vedtatt i 2010. Der står det bl.a.:

- *Gjennomføringstiden for HF's masterstudenter skal reduseres og gjennomføringsgraden øke. I 2020 skal 70 % gjennomføre master på normert tid mot 30 % i 2009.*
- *Gjennomsnittstiden for bachelorstudentene skal reduseres med 10 % innen 2012, ytterligere 10 % innen 2015.*
- *HF skal prioritere økt deltakelse og gjennomslag på det europeiske forskningsområdet. Dette krever langsiktig forskningssamarbeid og internasjonal publisering på høyt nivå.*
- *EU-finansiert forskning skal i planperioden stige til tilsvarende 10 % av fakultetets prosjektfinansiering. For å nå dette målet skal prosjekter prioriteres og ressurser omfordeles.*
- *HF skal fortsatt legge til rette for tverrfaglig forskning og utdanning for slik å utnytte styrken i fakultetets faglige bredde, internt på UiO og i samarbeid med andre universiteter.*

To av utfordringene vi her skisserer er knyttet til studieaktivitet, og to er knyttet til forskningsaktivitet, mens den siste er overgripende. Fakultetsstyret må prioritere de utfordringene som det er realistisk og hensiktsmessig at en faglig prioriteringsprosess kan bidra til å løse.

Utdanningskvalitet

Fakultetet har i flere år hatt en nedgang i studiepoengsproduksjonen både på lavere og høyere grad. Det ligger et stort økonomisk potensiale for fakultetet i å snu dette.

Denne nedgangen skyldes dels en nedgang i antall studenter, men på lavere grad skyldes den aller mest at mange studenter slutter. Etter første studieår slutter i gjennomsnitt ca. halvparten av bachelorstudentene, og totalt sett er gjennomføringsgraden på bachelor så lav som 33 prosent. Det ligger et stort økonomisk potensial i å få flere av studentene som slutter til å gjennomføre, ikke minst når vi vet at over 70 prosent av de studentene som gjennomfører, gjør det på normert tid.

På master er hovedutfordringen at studentene bruker for lang tid på å gjennomføre. Det er ca. 70 prosent av masterstudentene som gjennomfører, men av disse er det kun 40 prosent som blir ferdige på normert tid.

For fakultet kan en bedret studiepoengsproduksjon gi et vesentlig større økonomisk handlingsrom som igjen kan styrke studiekvaliteten.

Rekruttering av studenter

På lavere grad har fakultetet i all hovedsak tilstrekkelig antall søkere til å fylle studieplassene, men på 20 prosent av studietilbudene fikk alle søkere plass ved opptaket i 2016. Vi bør ha mer konkurranse om plassene. Studentanalysen har vist at det er de yngre studentene, og særlig de som kommer rett fra videregående skole, som har den beste gjennomføringen på bachelornivå. Den samme analysen viser at HF's andel av studenter i denne alderskategorien har sunket i perioden 2008-2014.

På master er situasjonen en annen. Her klarer vi ikke å fylle rammen. Søkerinteressen varierer mellom de ulike studietilbudene, noen har langt flere plasser enn søkere, og noen få studietilbud har flere søkere enn plasser. Det er også studietilbud hvor det er søkerpotensiale til å ta opp flere studenter, men hvor manglende veiledningskapasitet ikke gjør det mulig.

Ekstern finansiering

Det er en klar forventning fra KD og fra UiOs ledelse om at vi skal delta i konkurransen og hente inn en større andel av EU-midlene. For fakultetets økonomiske situasjon og for den faglige utviklingen er det svært viktig at også HF øker den eksterne prosjektfinansieringen. Ekstern finansiering vil bety at større forskningsprosjekter kan realiseres, robuste forskermiljøer kan bygges opp, samarbeid kan etableres og internasjonale nettverk kan utvides, i tillegg til at det utløses resultbaserte omfordelingsmidler (RBO) – og alt dette gjør at forskningsmiljøene igjen vil kunne hevde seg i konkurransen om nye eksterne midler.

HF har i perioden 2011-2015 hatt en gjennomsnittlig tilslagsprosent i NFR på 22,5 prosent². Det er særlig FRIPRO og SFF som gir store inntekter, mens andre store programmer utgjør en marginal del av fakultetets eksterne finansiering. Fakultetets vurdering er at det er lite rom for stor vekst.

Vi lykkes altfor dårlig på den europeiske konkurransearenaen. Fakultetet må få fram søkere med reelle sjanser for å lykkes med ERC-søknader og tematiske søknader under Horisont 2020. Målrettede enkelttiltak i årsplanen skal bidra til å bedre situasjonen, men en underliggende og avgjørende faktor for å lykkes, både i nasjonal og internasjonal konkurranse, er kvalitet. Vi må ha forskere og forskningsmiljøer som er konkurransedyktige og relevante.

Både SFF og tematiske EU-søknader krever ikke bare gode enkeltforskere, men også et relativt stort fagmiljø ved institusjonen, i tillegg til internasjonale nettverk. Det er også sann at ikke alle fag og miljøer ved HF oppfyller kravene om impact og samfunnsnytte i de tematiske utlysningene under Horisont 2020.

Publisering

Det har vært en liten økning i antall publikasjonspoeng samlet ved HF fra 2010 til 2015. Publisering på nivå 2 viser en svakt stigende trend både i antall poeng og som andel av det totale antall poeng. Med 1,40 publikasjonspoeng pr. vitenskapelige årsverk ligger HF over gjennomsnittet for UiO. Selv om publiseringsaktiviteten generelt har økt, er det fortsatt en utfordring eller svakhet at det er forskere ved HF som publiserer lite eller ingen ting. Enkelt forskere og fagmiljøer bør også i større grad publisere i kanaler med høyere prestisje og større internasjonal gjennomslagskraft.

Måten publikasjonspoeng telles på ble endret i statsbudsjettet og finansieringsmodellen for UH-sektoren i 2016. Dette gir ikke færre publiseringspoeng til HF, men ettersom den nye modellen gir bedre uttelling for sampublisering enn tidligere, vil dette på sikt kunne gi en vridning av resultatmidlene mot fagmiljøer hvor sampublisering utgjør en større del av publikasjonsmengden enn i humanistiske fag.

² Se orienteringssak 3 i Universitetsstyret 18. oktober 2016: <http://www.uio.no/om/organisasjon/styret/moter/2016/6/o-sak-3-potensiale-for-okte-inntekter.pdf>

Resultatmidlene knyttet til publisering utgjør ikke en vesentlig del av budsjettet. I 2017 er tildelingen i overkant av 16 mill., eller 2,7 prosent av den totale tildelingen til HF. En nedgang i andelen av midlene vil alene ikke være dramatisk for fakultetets økonomiske situasjon. Men volumet på publisering og ikke minst publisering i anerkjente internasjonale kanaler, er også en indikator på forskningskvalitet og dels en forutsetning for internasjonalt samarbeid og mulighetene for å hente inn ekstern finansiering.

Tverrfaglighet og samarbeid

I tillegg til de fire nevnte utfordringene kan det legges til en femte utfordring som går parallelt med de andre fire og som er overgripende. Dette handler om organisering og potensial, både for forskning og undervisning.

Er fakultetets fag og forskere organisert hensiktsmessig for best å kunne møte fakultetets utfordringer og forventningene til humaniora? Er det hindringer for samarbeid om forskning og studier, slik at kvalitet og utvikling ikke er optimalisert? Ligger det et potensial for utvikling og kvalitetsheving i å legge bedre til rette for tverrfaglig samarbeid?

Det finnes gode eksempler på samarbeid og ulike former for organisering som skaper utvikling, kvalitet og merverdi. Det må legges bedre til rette for flere arenaer for samarbeid på tvers av organisasjonen og på tvers av fag. Det må være rom for stor grad av fleksibilitet i organisering av ulike former for samarbeid. Senterorganisering av ulike typer, matriseorganisering eller andre former for satsinger og/eller tverrfaglig samarbeid, vil skape bedre studiekvalitet og bedre forskningskvalitet.

En faglig prioriteringsprosess kan benyttes til å identifisere potensial, både i miljøer og i måten vi er organisert på, for å oppnå kvalitet og svare på utfordringene. Fakultetet kan f.eks. velge å styrke miljøer med potensial til å lykkes med å hente ekstern finansiering, vi kan spisse det ytterligere og prioritere miljøer som har potensiale for å kunne svare på EU-utlysningenes krav om samfunnsnytte eller vi kan prioritere miljøer med hvor potensiale for studiepoengsinntekter og grader er høyt. Fakultetet kan velge å prioritere miljøer med innovasjonspotensial og/eller prioritere midler til satsing på konvergensmiljøer.

Prosess for faglige prioriteringer

Forrige prioriteringsprosess var basert på en kvantitativ analyse av forskningsstyrke med en etterfølgende kvantitativ og kvalitativ studiekvalitetsanalyse av de sterkeste forskningsmiljøene. Dokumenterte resultater på et sett av indikatorer for forskningskvalitet utgjorde grunnlaget for prioriteringene.

Vi ber ikke fakultetsstyret nå om å diskutere i full bredde hvilke kriterier som skal legges til grunn eller hvilke metoder som skal benyttes. Det finnes en del som lar seg måle og telle, objektive indikatorer for kvalitet, både på studie- og forskningssiden. Hvilke det skal være og hvordan de skal vektles må bli en del av senere diskusjoner. Det er også mulig å basere faglige prioriteringer på en vurdering av fagets eller fagmiljøets potensial for utvikling eller dets behov for styrking for å møte de store utfordringene. Vedtak om prioriteringer kan også gjøres på bakgrunn av en kombinasjon av de to: Måling av forsknings- og utdanningskvalitet kombinert med ledelsens politiske valg.

Når målet med faglige prioriteringer er definert og vi vet hvilken eller hvilke utfordring(er) fakultetet skal svare på, vil vi komme tilbake til fakultetsstyret med forslag til videre prosess, kriterier, metode og ikke minst hvilke virkemidler som skal knyttes til et prioriteringsvedtak for at vi skal nå målene.

Spørsmål vil diskusjon

Faglige prioriteringer legges fram som diskusjonssak for Fakultetsstyret denne gang, slik at det videre arbeidet med prosessen kan få en retning og en avgrensing. Vi ber først og fremst om styrets innspill til følgende problemstillinger:

- Er de viktigste utfordringene for fakultetet identifisert i dette notatet?
 - Hvilken eller hvilke av utfordringene skal en prosess for faglige prioriteringer ha som målsetning å gjøre noe med?
-

Vedlegg:

1: Faglige prioriteringer I og II

2: Faglige prioriteringer II, tabell med oversikt over fordeling av midler